

Звонок Оксана Анатоліївна

старший викладач кафедри іноземних мов

Київський національний університет технологій та дизайну

(м. Київ)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АДАПТАЦІЇ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ**

Постановка проблеми. Стратегія процесу адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України, яка представляє собою складний процес активного пристосування та розвитку особистості здобувача вищої освіти іноземної держави до освітнього простору іншої країни, – стає все більше актуальною під час інтенсифікації, розширення міжнародних контактів, співпраці установ у галузі освіти всього світу й України, в тому числі. Сьогодні потреба в адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України підкреслюється особливою увагою таких дослідників, як: М. Алексєєва-Вовк [1], О. Білоус [2], Т. Буяльська [3], С. Ворожбит [4], Н. Герасімова [5], С. Мітіна [6], А. Першина [7], Т. Поснова [9], які акцентують увагу на необхідності створення спеціальних педагогічних умов успішної адаптації іноземних студентів до освітнього середовища, відповідних форм організації освітнього процесу вищих навчальних закладів. Водночас залишається малодослідженою проблема методологічних основ і методичних засобів адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України.

Мета статті - представлення методологічних засад та ефективних методичних засобів адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України.

Ретельний аналіз наукової літератури надав можливість виявити різні організаційно-методичні засоби адаптації іноземних студентів до освітнього середовища вищих навчальних закладів розробленими

відомими педагогами: О. Білоус [2], Д. Порох [8] – на основі яких, базуючись на комплексному підході, було відокремлено педагогічні умови успішної адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України, які характеризуються як сукупність створених у освітньому процесі провідних обставин, що забезпечують ефективність процесу адаптації іноземної молоді до культурно-освітнього середовища університетів України.

Серед основних педагогічних умов успішної адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України нами виділено такі: а) розробка та реалізації програми адаптації іноземних студентів до культурно-освітнього середовища університету;

б) забезпечення міжкультурного спілкування всіх учасників процесу адаптації;

в) застосування моніторингу як інструменту забезпечення успішності адаптації іноземних студентів до культурно-освітнього середовища університетів України.

Програма адаптації спрямована на вирішення таких завдань:

– сформувати знання з базової культури українського суспільства;
– надати уявлення про культурно-освітні традиції обраних іноземними студентами вищих навчальних закладів України;

– допомогти у самовизначенні іноземних студентів у сфері обраної професії, створити умови позитивного налаштування на оволодіння нею та розуміння перспектив подальшого професійного розвитку;

– забезпечити подолання іноземними студентами дидактичного бар'єру;

– надати іноземним студентам можливість самовираження та самоствердження у культурно-освітньому середовищі вищого навчального закладу.

В основу програми адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України покладені заходи, спрямовані на

забезпечення соціокультурної, соціально-психологічної та дидактичної адаптації, що визначено сутністю адаптаційної діяльності, при здійсненні якої можливо реалізовувати декілька цілей. Представлені заходи реалізуються завдяки застосуванню різноманітних методів, форм навчальної, позанавчальної діяльності: круглі столи, семінари, інструктажі, тренінги, бесіди, лекції, практичні заняття, робота за краєзнавчими текстами, екскурсії, відвідування музеїв, театрів, міст активного дозвілля, зустрічі із керівництвом університету та його структурних підрозділів, святкові концерти, робота творчих студентських колективів, спортивних, наукових клубів, гуртків, секцій, експериментально-дослідні заняття, робота студентського самоврядування. Програма адаптації розрахована на два роки, що дозволяє забезпечити подолання іноземними студентами труднощів, які виникли внаслідок відмінностей освітніх систем іноземної країни та України, оволодіти ціннісними орієнтаціями, традиціями, культурою освітнього середовища вищого навчального закладу. Представлений курс дозволяє іноземним студентам оволодіти: знаннями щодо видів навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищій школі; форм, методів навчання й контролю у вищій школі України; проблем мотивації до навчально-пізнавальної діяльності; видів конспектування та методики роботи із конспектом; способів, прийомів роботи з книгою; типів самостійної роботи та правил організації самостійної діяльності; особливостей пошуку інформації та роботи у бібліотеці; особливостей роботи на практичних заняттях; вимог до публічних виступів та проведення дискусій; уміннями складати конспекти, готуватися та брати участь у практичних заняттях, застосовувати раціональні методи запам'ятовування інформації; складати анотації на прочитану книгу, оформляти бібліографію, реферати, есе, доповіді, курсові, дипломні роботи; планувати, здійснювати самостійну роботу; виступати з публічними доповідями, аргументувати свою позицію; готуватися до контрольних заходів. Важливою педагогічною умовою успішної адаптації

іноземних студентів до освітнього середовища університетів України є міжкультурне спілкування всіх учасників процесу адаптації, в основі якого закладений процес комунікативної взаємодії між індивідами, що є носіями різних культур та мають власний мовний код, конвенції поведінки, ціннісні настанови, звичаї та традиції. Міжкультурне спілкування стає провідним засобом, який дозволяє забезпечити полікультурний характер адаптаційної роботи, ефективну взаємодію іноземних студентів із оточенням, дозволяє запобігати міжособистим, міжнаціональним конфліктам із іншим студентами, сприяє емоційному комфорту іноземних студентів, створенні ними нового стиля поведінки. Для реалізації міжкультурного спілкування створено було кроскультурні тренінги, які дозволили: надати інформацію про українську культуру, порівняти її з культурними особливостями іншої країни, уявити моделі поведінки, соціокультурні норми, цінності українського суспільства; розвинути навички ефективної взаємодії з представниками нової культури, здібності бачити ситуацію з позиції членів нової культури, адекватно діяти, засвоювати ізоморфні атрибуції, розвивати повагу, толерантне відношення та емпатію, управляти власним емоційним станом, реакціями в процесі спілкування, взаємодії з оточенням. Серед основної тематики тренінгів були такі: «Знайомство», «Правила поведінки в Україні», «Свята», «Гарні манери», «Національний характер, відбитий у приказках та прислів'ях». Кожне тренінгове заняття містило: привітання; вхідну частину (розминка, психогімнастичні вправи, динамічні ігри, невербальна техніка); основну частину (об'ява, дискусія, рольові ігри, асимілятори, вправи); заключну частину (групова рефлексія, підсумкове обговорення, підтримка позитивного настрою, пісні); прощання. Під час тренінгових занять застосовувались такі методи, як: дискусія, рольова гра, відео, групова рефлексія, саморефлексія, моделювання ситуацій тощо. Успішній адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України, з нашої позиції, сприяє застосування моніторингу як засобу оцінювання

успішності адаптації іноземних студентів до умов навчання в іншій країні, як системи збору, зберігання, систематизації, застосування інформації про процес адаптації іноземних студентів із метою забезпечення управління його станом. Моніторинг дозволяє: диференціювати іноземних студентів за рівнем адаптованості до освітнього середовища університетів для подальшого створення відповідних педагогічних умов; визначити внутрішні чинники впливу на успішність адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України; встановити динаміку успішності адаптації; скоригувати форми, методи та засоби адаптації іноземних студентів. Моніторинг адаптації іноземних студентів спирається на принципи: об'єктивності отриманої інформації, системності, адекватності, прогностичності, наочності; забезпечує реалізацію таких функцій: інформаційну, діагностичну, порівняння, рефлексивну, інтегративну. Процес реалізації моніторингу відбувався протягом трьох етапів: підготовчому (встановлення стану адаптованості іноземних студентів до освітнього середовища університетів України), діяльнісному (реалізація програми адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів) та аналітико-коригувальному (оцінка успішності адаптаційної роботи). Серед методів, що застосовувалися під час моніторингу адаптації, були визначені такі: спостереження, опитування (інтерв'ю, анкетування), тестування, бесіди, аналіз результатів отриманих даних

Висновки. Таким чином, запропоновані методологічні засади та методичні засоби адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів (програма адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України, курс «Основи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі України», кроскультурні тренінги, моніторинг адаптації), які реалізуються через специфічні педагогічні умови, охоплюють актуальні питання теорії та практики щодо ефективного процесу адаптації іноземних студентів до освітнього середовища

університетів України, можуть бути рекомендовані для впровадження у вищих навчальних закладів України. Застосування визначених методичних засобів сприяє успішній адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України. Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням питання соціально-педагогічного супроводу адаптації іноземних студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексєєва-Вовк М. І. Педагогічні умови соціалізації студентів засобами культури мовлення : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00. 05 / Алексєєва-Вовк М. І. – Київ, 2008. – 19 с.

2. Білоус О. А. Адаптаційні проблеми іноземних студентів інженерного профілю [Електронний ресурс] / О. А. Білоус // Вісник психології і педагогіки : збірник наукових праць. – Випуск 7. – 2012. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>.

3. Буяльська Т. Б. Теоретичні та практичні аспекти роботи кураторів з адаптації студентів першого курсу в умовах вищого навчального закладу / Т. Б. Буяльська, М. Д. Прищак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – № 5. – С. 105–112.

4. Ворожбит С. А. Вплив особливостей інтелекту на процес успішної адаптації студентів до університету / С. А. Ворожбит // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2006. – Т. 8. – Вип. 7. – С. 74–79.

5. Герасімова Н. Є. Підготовка спеціалістів у ВНЗ / Н. Є. Герасімова. // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – Вип. 136. – 206 с. – С. 109-112.

6. Мітіна С. В. Соціально-психологічні аспекти адаптації іноземних студентів до навчального процесу в українських ВНЗ / С. В. Мітіна. – К., 2015. – 27 с.

7. Першина А. В. Психологічні чинники адаптації студентів до навчання у ВНЗ / А. В. Першина // Міжнародний науковий форум :

соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2011. – Вип. 5. – С. 124–135.

8. Порох Д. О. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних навчальних закладах України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Д. О. Порох. – Луганськ, 2011. – 276 с.

9. Поснова Т. П. Соціально-психологічні чинники політичної соціалізації студентської молоді : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Т. П. Поснова. – К., 2008. – 20 с.